

**ZA DOBRE ODNOS
GRAĐANA I POLICIJE**

-2-

Autor: Zvonko Radovanović

Centar za ljudska prava - Niš

Ova brošura je štampana zahvaljujući finansijskoj podršci

Ambasade Kraljevine Holandije u Srbiji

Zvonko Radovanović

**Vodič za dobre odnose građana i
policije
- 2 -**

Niš, mart 2012.

Ime autora

Zvonko Radovanović

Naziv publikacije

Vodič za dobre odnose građana i policije - 2

Izdavač

Centar za ljudska prava – Niš

Generala Milojka Lešjanina 12/1

ni_cent@eunet.rs

www.chr-nis.org.rs

Za izdavača

Lidija Vučković

«Vodič za dobre odnose građana i policije – 2» sadrži tekst u koji su unete promene zakona do kojih je došlo posle objavljivanja «Vodiča za dobre odnose građana i policije» 2005 godine.

Tiraž

1000 primeraka

Dizajn i priprema

Đorđe Ilić

Štampa

Grafika Galeb

Sadržaj

Uvod.....	9
1. Policija i zadatak policije, koji su poslovi policije prema važećim propisima u Republici Srbiji	11
1.1. Policijski službenik i ovlašćenja koja ima u odnosu na građane.....	12
1.2. Vrste policijskih ovlašćenja.....	13
1.3. Primena ovlašćenja prema maloletnim i mlađim punoletnim osobama	15
1.4. Upozorenje i naređenje	16
1.5. Provera i utvrđivanje identiteta osobe i identifikacija predmeta	16
1.6. Pozivanje na razgovor; uslovi i način pozivanja	18
1.7. Dovođenje	20
1.8. Zadržavanje lica i privremeno ograničenje slobode kretanja	21
1.9. Pritvor.....	23
1.10. Pretresanje stana.....	29
1.11. Privremeno oduzimanje predmeta	31
1.12. Zaustavljanje i pregledanje lica, predmeta i saobraćajnih sredstava.....	32
1.13. Obezbeđenje i pregled mesta događaja	33
1.14. Upotreba tuđeg saobraćajnog sredstva i sredstava veze.....	33
1.15. Prijem prijava o učinjenom krivičnom delu	34
1.16. Traganje za licima i predmetima.....	34
1.17. Zaštita žrtava krivičnih dela i drugih lica	35
1.18. Prikupljanje, obrada i korišćenje ličnih podataka .	36
1.19. Mere ciljane potrage.....	37
1.20. Prepoznavanje	39
2. Sredstva prinude i njihova upotreba.....	39

3. Nasilje u porodici.....	43
4. Šalteri i dobijanje isprava.....	44
4.1. Prijava i odjava prebivališta.....	44
4.2. Prijava i odjava boravišta.....	45
4.3. Pasiviziranje prebivališta i boravišta.....	46
4.4. Prijava privremenog boravka u inostranstvu i povratka iz inostranstva	46
4.5. Kaznene odredbe	47
5. Bezbednost saobraćaja na putevima.....	48
5.1. Posebne mere i ovlašćenja saobraćajne policije	50
5.2. Posebne nadležnosti u prekršajnom postupku.....	51
5.3. Kazneni poeni	52
6. Komunalna policija.....	55
6.1. Ovlašćenja komunalne policije	56
7. Unutrašnji i spoljni nadzor nad policijom	57

Uvod

Ovaj priručnik ima za cilj da upozna građane kao i pripadnike policije sa najosnovnijim pravima i obavezama radi njihovog poštovanja i izvršavanja. Tekstom su obuhvaćeni svi domaći i međunarodni standardi zaštite ljudskih prava koji su bitni za postupanje policijskih službenika u obavljanju svakodnevnih delatnosti.

Svakodnevne životne situacije dovode do brojnih kontakata između policijskih službenika i građana/ki, a one ponekad rezultiraju i povredama ljudskih prava, kako građana, tako i policijskih službenika. Jedan od ciljeva ovog priručnika je i informisanje građana/ki kako bi se lakše snašli u tim situacijama, a isto tako i omogućavanje policijskim službenicima da lakše obavljaju svoj posao.

Motiv za izradu i uopšte postojanje ovakvog priručnika zasnovan je na pretpostavci da samo dobro informisan i odgovarajuće obrazovan građanin/ka može biti svestan/na svojih prava i obaveza i može na pravi način reagovati na povredu svojih prava i ispunjenje svojih obaveza.

S toga ovaj vodič obuhvata najčešće situacije u kojima se građani/ke susreću sa policijskim službenicima. Sve te situacije pokušaćemo jednostavno da prikazemo uz primereno objašnjenje ovlašćenja policijskih službenika, kao i prava i obaveza građana/ki.

Uz opis konkretnih situacija, približićemo proceduru po kojoj postupaju policijski službenici, a u cilju zaštite građana/ki od eventualno neodgovarajućeg postupanja policijskih službenika.

Na taj način građanima/kama će biti omogućeno da prepoznaju svoja prava i obaveze i da ih delotvorno zaštite od mogućih kršenja.

Istovremeno je važno i da predstavnici policije poštuju svoje obaveze i prava radi efikasnijeg obavljanja poslova kao i radi zakonitog postupanja. Njihove radnje bi mogle da imaju uticaja u sudskim postupcima koji mogu da uslede. Osim toga, prekoračenjem svojih ovlašćenja pripadnici policije izlažu se krivičnom gonjenju.

1. Policija i zadatak policije, koji su poslovi policije prema važećim propisima u Republici Srbiji

U svakoj demokratskoj državi se smatra da je policija (samo) jedan od državnih organa čiji je zadatak sprovođenje zakona. U Srbiji policija te poslove pre svega obavlja na osnovu Zakona o policiji, ali i niza drugih propisa. Ovim priručnikom će takođe biti obrađeni i Zakon o prekršajima, Zakonik o krivičnom postupku i Zakon o osnovama bezbednosti saobraćaja.

Svaki od navedenih zakona građanima/kama propisuje određene obaveze i potvrđuje i daje određena prava. Istovremeno, svaki od navedenih zakona propisuje organe koji imaju zadatak da sprovedu te zakone. Pravo znači da tačno određen organ ili lica u tim organima moraju postupiti i preduzeti radnje kada saznaju za povredu zakona, a obaveza znači da to moraju učiniti na način na koji to zakon propisuje.

Kada se govori o policijskim poslovima, oni su najjasnije predstavljeni u Zakonu o policiji (Sl. glasnik RS 101/2005, 92/2011). Tu spadaju:

- zaštita života, prava, sloboda i ličnog integriteta osobe,
- zaštita imovine,
- sprečavanje, otkrivanje i rasvetljavanje krivičnih dela, prekršaja i drugih delikata, kao i drugih vidova borbe protiv kriminala i otklanjanje njegovih organizovanih oblika,
- otkrivanje, sprečavanje i rasvetljavanje krivičnih dela, prekršaja i drugih lica za kojima se traga i njihovo privođenje nadležnim organima,
- održavanje javnog reda, pružanje pomoći u slučaju opasnosti i pružanje bezbedonosne pomoći onima kojima je potrebna,

- regulisanje, kontrola, pružanje pomoći i nadzor u saobraćaju na putevima,
- obezbeđivanje određenih javnih skupova, ličnosti, organa, objekata i prostora,
- zaštita državne granice,
- izvršavanje zadataka utvrđenih propisima o strancima,
- izvršavanje drugih zadataka utvrđenih zakonom i podzakonskim aktima.

Iz ovog proizilazi da poslovi policije nisu, kako se to vrlo često misli, usmereni na kažnjavanje građana, već suprotno tome, oni imaju primaran zadatak da zaštite građane od raznih napada koji prete njihovim životima, imovini, pravima ali i da im pruže pomoć u ostvarivanju svih prava koja im pripadaju.

Ove poslove možemo svrstati u dve grupe:

- 1) Održavanje javnog reda – uključuje i sprečavanje i otkrivanje prekršaja i krivičnih dela. Za policiju je održavanje javnog reda posebno važno, ne samo zato što uspešno obavljanje tog posla pokazuje njenu sposobnost, već i zato što manifestuje koliko policija štiti prava građana/ki;
- 2) Pomoć građanima/kama u svim oblicima vanrednih situacija (požari, poplave, epidemije, i sl.).

1.1. Policijski službenik i ovlašćenja koja ima u odnosu na građane

Policijski službenici svoj status dokazuju službenom značkom, legitimacijom i oznakom koju im izdaje Ministarstvo unutrašnjih poslova. Po pravilu su dužni da nose uniformu kada obavljaju poslove održavanja javnog reda i mira, nadzora i upravljanja saobraćajem na putevima, kao i nadzora i zaštite državne granice.

Izgled uniforme, službene značke i legitimacije je propisan Zakonom o policiji. Treba reći da svi policijski službenici ne obavljaju svoj posao u uniformi, već i u civilnoj odeći (npr. pripadnici kriminalističke policije). U jedne od prepoznatljivih obeležja policijskih službenika spada i ovlašćenje za nošenje oružja. Ono je vezano za ovlašćenje policijskih službenika da primenjuju silu u obavljanju svojih poslova kada zakon to dopušta.

1.2. Vrste policijskih ovlašćenja

Zakonom o policiji utvrđena su ovlašćenja koja imaju pripadnici policije. Tu spadaju:

- upozorenje i naređenje,
- provera i utvrđivanje identiteta osobe i identifikacija predmeta,
- pozivanje,
- dovođenje,
- zadržavanje lica i privremeno ograničenje slobode kretanja,
- traženje obaveštenja,
- privremeno oduzimanje predmeta,
- pregled prostora, objekata, dokumentacije i protiv-teroristički pregled,
- zaustavljanje i pregledanje lica, predmeta i saobraćajnih sredstava,
- obezbeđenje i pregled mesta događaja,
- upotreba tuđeg saobraćajnog sredstva i sredstava veze,
- prijem prijava o učinjenom krivičnom delu,
- javno raspisivanje nagrade,
- snimanje na javnom mestima,
- poligrafsko testiranje,
- policijsko opažanje,
- traganje za osobama i predmetima,

- zaštita žrtava krivičnih dela i drugih lica,
- prikupljanje, obrada i korišćenje ličnih podataka,
- mere ciljane potrage,
- upotreba sredstava prinude.

Pre same primene nekog od ovlašćenja, policajac mora da se predstavi pokazivanjem službene značke i službene legitimacije. Do predstavljanja neće doći ukoliko bi to moglo da ugrozi postizanje zakonitog cilja. U tom slučaju, ovlašćeno službeno lice će se tokom primene svog policijskog ovlašćenja na svoje svojstvo upozoriti rečju „policija“.

Dužnost policije je i da pojedincima pruži informacije od značaja za njihovu ličnu bezbednost i bezbednost imovine, kao i druga obaveštenja o tome kojima raspolažu. Pojedinaac kome je ugroženo neko od privatnih prava može da se obrati policiji radi zaštite, a ona je dužna da pomogne ako podneti zahtev spada u njenu nadležnost. Ukoliko to nije slučaj, policija je dužna da podnosioca uputi na nadležni organ ili da sama policija zahtev prosledi nadležnom organu.

U praksi se najčešće dešava da građani policiji podnose zahteve ili da policiju pozivaju da interveniše oko problema koji spadaju u sudsku nadležnost ili nadležnost lokalne samouprave. U tom slučaju, policija će, ukoliko se radi o intervenciji na terenu, upoznati građane da nije nadležna za rešavanje njihovog problema i uputiće ih da problem reše pred nadležnim organom. Ako se radi o zahtevu podnetom u pismenoj formi onda policija takav zahtev prosleđuje nadležnom organu ili obaveštava pismenim putem podnosioca o organu koji je nadležan za rešavanje problema.

1.3. Primena ovlašćenja prema maloletnim i mladim punoletnim osobama

Ukoliko su okolnosti slučaja takve, da se tiču maloletnika, mladih punoletnih osoba, ili je u pitanju predmet krivično-pravne zaštite dece i maloletnika, angažuju se osobe koje su posebno osposobljene za rad sa maloletnicima.

Policijska ovlašćenja se prema maloletnicima primenjuju u prisustvu njihovih roditelja ili staratelja, a u slučaju da su oni nedostupni, u prisustvu organa starateljstva, izuzev kada zbog posebnih okolnosti ili neodložnosti postupanja to nije moguće. Prisustvo organa starateljstva umesto roditelja bi trebalo da se obezbedi, ako je moguće, i u slučajevima kada bi prisustvo roditelja bilo štetno za maloletnika (slučajevi nasilja u porodici i sl.)

Ako prisustvo organa starateljstva nije moguće obezbediti, obezbediće se prisustvo drugog poslovno sposobnog¹ lica sa iskustvom u radu sa maloletnim osobama, koje nije zaposleno u policiji ili umešano u slučaj.

U praksi se ovakva situacija obično dešava u manjim mestima u kojima ne postoje posebna odeljenja Centra za socijalni rad, a postoje policijske jedinice koje su nadležne da u konkretnom slučaju preduzimaju policijska ovlašćenja, pa je zbog hitnosti

¹ Poslovna sposobnost označava sposobnost samostalnog odlučivanja o pravima i obavezama, odnosno, sposobnost da sopstvenim izjavama volje preuzimamo određena prava, prihvatamo određene obaveze, ulazimo u različite pravne odnose. Ova sposobnost se, po pravilu, stiče punoletstvom. Prema važećim zakonima, punoletna osoba može biti potpuno lišena poslovne sposobnosti ako ima mentalne ili intelektualne smetnje usled kojih je „nesposobna za normalno rasuđivanje“ i nije u stanju da se stara o zaštiti svojih prava i interesa. (<http://www.velikimali.org/doc/Publikacija.pdf>)

celishodnije da policija angažuje stručno lice (npr. školskog pedagoga, psihijatra), koje ima svakodnevno iskustvo u radu sa maloletnicima, da prisustvuje saslušanju maloletnika/ce.

1.4. Upozorenje i naređenje

Davanje upozorenja i naređenja su dva policijska ovlašćenja kojima se od građana/ki zahteva određeno ponašanje. Upozorenje je pre svega preventivnog karaktera, jer se na ovaj način upozorava osoba koja svojim ponašanjem, delovanjem ili propuštanjem određene radnje može:

- dovesti u opasnost svoju ili sigurnost druge osobe,
- dovesti u opasnost sigurnost imovine,
- narušiti javni red i mir,
- ugroziti bezbednost saobraćaja na putevima,
- kada se opravdano može očekivati da bi ta osoba mogla da poćini ili izazove drugo lice da poćini krivićno delo, prekršaj ili prestup,
- da pristupi ili se zadrži u prostoru ili objektu gde to nije dozvoljeno,
- doći u opasnost prouzrokovanu elementarnim nepogodama, epidemijama ili drugim oblicima ugrožavanja opšte sigurnosti.

Upozorenja i naređenja se izdaju usmeno, pismeno ili na drugi pogodan način, svetlosnim i zvućnim signalima, rukom i slićno, s tim da njihovo znaćenje bude jasno izraženo.

1.5. Provera i utvrđivanje identiteta osobe i identifikacija predmeta

Provera identiteta osobe se vrši uvidom u lićnu kartu ili drugu javnu ispravu sa fotografijom (npr. vozaćku dozvolu, pasoš) osobe ćiji se identitet proverava. Izuzetno, provera identiteta

može biti izvršena na osnovu izjave lica čiji se identitet proverava. Osobi bez lične karte, po utvrđivanju identiteta i prava na ličnu kartu, izdaće se lična karta u propisanom postupku.

Provera identiteta se primenjuje prema osobi:

- koju treba uhvatiti, dovesti, zadržati ili uputiti nadležnom organu,
- od koje preti opasnost i koja zahteva policijsko postupanje,
- nad kojom se obavlja pregled ili pretresanje ili se preduzimaju druge zakonom propisane mere i radnje,
- koja se zatekne u tuđem stanu, objektu i drugim prostorijama ili prevoznom sredstvu koje se pregleda i pretresa, ako je provera identiteta potrebna,
- koja se zatekne u prostoru ili objektu u kojem je privremeno ograničena sloboda kretanja, ako je provera identiteta potrebna,
- koja prijavljuje izvršenje krivičnog dela ili prekršaja ili učinioce tih krivičnih dela, odnosno pruža obaveštenja od interesa za rad policije,
- koja svojim ponašanjem izaziva sumnju da je učinilac krivičnog dela ili prekršaja ili da namerava da ga učini, ili po svom fizičkom izgledu liči na lice za kojim se traga,
- koja se zatekne na mestu izvršenja krivičnog dela ili prekršaja,
- koja se nalazi na mestu na kojem je iz bezbedonosnih razloga neophodno utvrditi identitet svih lica ili pretežnog broja lica,
- na opravdan zahtev službenih lica organa državne uprave (opravdanim se smatra zahtev iz kojeg je vidljivo da su službenim licima takvi podaci neophodni za zakonito postupanje ili da je fizičkim licima povređeno neko pravo).

Ovlašćeno službeno lice je dužno da upozna osobu sa razlogom provere njenog identiteta.

Utvrđivanje identiteta se primenjuje prema osobi koja nema kod sebe isprave ili kada se sumnja u verodostojnost takve isprave. Identitet se utvrđuje korišćenjem podataka iz evidencije, primenom metoda i upotrebom sredstava kriminalističke taktike i tehnike, medicinskim ili drugim odgovarajućim veštačenjima. Kako bi se utvrdio nečiji identitet, policija je ovlašćena da javno objavi fotorobot, crtež, snimak ili opis osobe. Kada identitet nije moguće utvrditi na drugi način, policija može da objavi fotografiju osobe koja o sebi ne može dati podatke, odnosno fotografiju nepoznatog lica.

Identifikacija predmeta se primenjuje kada je u postupku potrebno da se utvrde i provere obeležja i svojstva predmeta, kao i odnos između lica ili događaja i predmeta. Direkcija policije je ovlašćena da javno objavi fotografiju, crtež, snimak ili opis predmeta ako je to od značaja za uspešno vođenje postupka identifikacije predmeta. Proverom i utvrđivanjem identiteta predmeta utvrđuju se obeležja i svojstva predmeta po kojima se on razlikuje od drugih istovrsnih predmeta (oblik, veličina, boja, težina, kvaliteta, fabričke oznake).

1.6. Pozivanje na razgovor; uslovi i način pozivanja

Polijski službenici mogu da pozovu na razgovor građane/ke za koje se osnovano može pretpostaviti da raspolažu saznanjima neophodnim za obavljanje policijskih poslova koji se odnose na:

- zaštitu života, prava, sigurnosti i nepovredivosti osoba,
- zaštitu imovine,
- sprečavanje i otkrivanje krivičnih dela, prestupa i prekršaja,

- traganje za počiniocima krivičnih dela, prekršaja i prestupa i njihovog dovođenja nadležnim organima.

U pozivu mora da bude naveden naziv, mesto i adresa organizacione jedinice Ministarstva, razlog i mesto pozivanja.

Poziv na razgovor može biti upućen i usmeno ili odgovarajućim telekomunikacionim sredstvom, pri čemu je neophodno da pozvane osobe budu upoznate sa razlogom pozivanja. Policijski službenik pozvane osobe može i da preveze do službenih prostorija, ukoliko su one sa tim saglasne. Kada je to neophodno zbog opasnosti odlaganja, bezbednosti postupanja ili kada se poziv upućuje većem broju lica, osobe se mogu pozivati i putem sredstava javnog obaveštavanja.

Pozivanje maloletnika/ce se obavlja dostavljanjem pisanog poziva preko roditelja ili staratelja.

Kada je to pre upućivanja poziva poznato, poziv se pored srpskog sačinjava i na drugom jeziku i pismu u službenoj upotrebi kojim se lice služi. Ako ovo nije bilo poznato, na zahtev osobe koja se odazvala pozivu sadržaj poziva će joj biti saopšten na tom jeziku.

Građanin/ka nije dužan/na da pruži traženo obaveštenje osim ako bi time učinio/la krivično delo, na šta je ovlašćeno službeno lice dužno da ga/je upozori.

Osoba koja odbije da pruži obaveštenja, ne sme se ponovo pozivati iz istog razloga. O svakom saslušanju koje se sprovodi u policiji, sačinjavanja se zapisnik ili službena beleška, koja se uručuje osobi koja je saslušana, i koja potpisuje dostavnicu da je primila sačinjeni zapisnik ili službenu belešku.

U slučaju da pozvana osoba odbija da dođe na razgovor, policija može da je privede radi pružanja obaveštenja. Ukoliko navede

razloge sprečenosti, osoba može da opravda izostanak, ali ako je i dalje potrebno da se sasluša, to ne može da radi u nedogled i u tom slučaju može doći do njenog privođenja. Obično su to lica za koja se smatra da mogu imati određena saznanja u svojstvu svedoka, oštećenog ili je u vezi sa samim izvršenjem krivičnog dela. Dešava se da policija pozove nekoga i ko nema nikakvih saznanja o razlozima pozivanja, ali se ono mora odazvati.

Osoba koje se nalazi u svom stanu može se pozivati na razgovor u vremenu od 6 do 22 časa. Ukoliko je neophodno da se do traženih informacija i dokaza dođe što pre, onda u tom slučaju osoba može da bude pozvana na razgovor i u periodu između 6 i 22 časa.

1.7. Dovođenje

Dovođenjem se obezbeđuje prisustvo građana pred državne organe. Ostvaruje se na osnovu pisane naredbe, odnosno naloga koji izdaje sud. Ovaj nalog se uručuje osobi pre samog dovođenja.

Ukoliko osnovano postoji sumnja da će osoba pružiti otpor, nalog se uručuje posle dovođenja. Osobe mogu biti dovedene u vremenu od 6 do 22 časa. Izuzetno, kada je dovođenje neophodno radi preduzimanja policijskih poslova koji ne trpe odlaganje, osobe se mogu dovesti i van vremena od 6 do 22 časa.

Dovođenje može biti preduzeto najranije 6 časova pre roka određenog za dovođenje, ako se mora izvršiti na području policijske uprave na kojem je osoba zatečena. Kada se dovođenje mora izvršiti van područja policijske uprave na kojem je osoba zatečena, dovođenje može trajati najduže 24 časa.

Bez pisanog naloga može se dovesti osoba:

- čiji identitet treba utvrditi,

- za kojom je raspisana poternica,
- koju treba zadržati zbog remećenja javnog reda i mira i koju treba zadržati po odredbama Zakona o kontroli državne granice i Zakona o bezbednosti saobraćaja na putevima.

Odredbe o dovođenju se ne primenjuju prema osobi čije je kretanje znatno otežano zbog bolesti, iznemoglosti ili trudnoće, kao ni prema osobi za koju se opravdano pretpostavlja da bi joj se dovođenjem bitno pogoršalo zdravstveno stanje. Ovo važi i za osobu koja obavlja poslove koji se ne smeju prekidati, sve dok joj se ne obezbedi odgovarajuća zamena. O navedenim činjenicama obaveštava se organ koji je izdao nalog za dovođenje.

Policijski službenik mora da, pre samog dovođenja, upozna osobu o razlozima dovođenja, zatim da ima pravo da o ovome obavesti porodicu ili druga lica, kao i da ima pravo na advokata.

Policija ima pravo da bez naredbe suda i bez prisustva svedoka preduzme pretresanje lica prilikom lišenja slobode ili prilikom izvršenja naredbe za dovođenje, ako postoji osnovana sumnja da to lice poseduje oružje ili oruđe za napad ili ako postoji sumnja da će odbaciti, sakriti ili uništiti predmete koje treba od njega oduzeti kao dokaz u postupku.

1.8. Zadržavanje lica i privremeno ograničenje slobode kretanja

Zadržavanje je mera koja se može preduzeti prema osobi koja remeti ili ugrožava javni red, ukoliko ga drugačije nije moguće uspostaviti, odnosno, ako ugrožavanje nije moguće drugačije otkloniti. Zadržavanje može trajati najduže 24 časa.

Osoba koju su izručili strani organi bezbednosti i koju je potrebno predati nadležnom organu može da bude zadržana najduže 48 časova.

Zadržavanje se određuje rešenjem koje donosi nadležna Policijska uprava kod koje je lice zadržano (nadležnost se određuje prema mestu sedišta suda gde je delo ili prekršaj učinjen). Rešenje mora biti doneto i uručeno licu u roku od 6 časova od privođenja u službene prostorije. Ta osoba ima, dok zadržavanje traje, pravo na žalbu protiv ovog rešenja. O žalbi na rešenje nadležni sud rešava u roku od 48 časova. Žalba ne zadržava izvršenje rešenja o zadržavanju. Ukoliko se desi da sud ne odgovori u ovom roku, onda se ta situacija vodi kao neosnovano lišenje slobode i predstavlja osnovu za naknadu štete.

Zadržavanje se prekida kada prestanu razlozi zbog kojih je određeno. Pa npr, da bi uspostavila javni red, policija može osobama za koje ima saznanja da organizuju nered, (npr. vođe navijača) pre samog događaja da odredi meru zadržavanja dok ne prođe utakmica, ili neki miting, protest. Nakon događaja, zadržane osobe se puštaju na slobodu, ali u roku od 24 časa.

Do prekida zadržavanja može doći i odlukom nadležnog suda. Ukoliko se zadržana osoba žali, onda sud odlučuje o žalbi u roku od 48 časova.

U slučaju zadržavanja, osoba mora da na svom maternjem jeziku (ili jeziku koji razume) bude upoznata sa razlozima zbog kojih je zadržana. Njeno pravo je da nije obavezna da daje bilo kakvu izjavu, zatim da ima pravo na advokata kojeg sama izabere, kao i da se na njen zahtev obaveste njeni najbliži o zadržavanju. Ovlašćeno službeno lice mora da odloži sva dalja postupanja do dolaska advokata i to najduže na dva sata od kako je osobi pružena mogućnost da obavesti advokata.

Ako je u pitanju lice koje je stranac, on mora na svom maternjem jeziku ili na jeziku koji razume da bude poučen i o tome da će na njegov/njen zahtev o zadržavanju biti obavešteno diplomatsko konzularno predstavništvo države čiji je državljanin.

Do privremenog ograničenja slobode kretanja na određenom prostoru ili objektu može doći zbog:

- sprečavanja izvršenja krivičnih dela ili prekršaja,
- pronalaženja i hvatanja počinitelaca krivičnih dela i prekršaja,
- pronalaženja i hvatanja lica za kojima se traga,
- pronalaženja tragova i predmeta koji mogu poslužiti kao dokaz da je učinjeno krivično delo ili prekršaj.

Privremeno ograničenje slobode kretanja ne može trajati duže od ostvarenja cilja radi kojeg je ovlašćenje primenjeno. Za ograničenje duže od 8 časova potrebno je odobrenje nadležnog suda.

1.9. Pritvor

Pritvor se može odrediti protiv osobe za koju postoji osnovana sumnja da je učinila krivično delo ako:

- se krije ili se ne može utvrditi njegova/njena istovetnost ili u svojstvu optuženog očigledno izbegava da dođe na glavni pretres ili ako postoje druge okolnosti koje ukazuju na opasnost od bekstva,
- postoje druge okolnosti koje ukazuju da će uništiti, sakriti, izmeniti ili falsifikovati dokaze ili tragove krivičnog dela ili ako posebne okolnosti ukazuju da će ometati postupak uticanjem na svedoke, saučesnika ili prikrivače,

- posebne okolnosti ukazuju da će u kratkom vremenskom periodu ponoviti krivično delo ili dovršiti pokušano krivično delo ili učiniti delo kojim preti,
- je za krivično delo koje mu se stavlja na teret propisana kazna zatvora preko deset godina, odnosno kazna zatvora preko pet godina za krivično delo sa elementima nasilja ili mu je presudom prvostepenog suda izrečena kazna zatvora od pet godina ili teža kazna, a način izvršenja ili težina posledice krivičnog dela su doveli do uznemiravanja javnosti koje može ugroziti nesmetano i pravično vođenje krivičnog postupka.

O određivanju pritvora odlučuje sud na predlog javnog tužioca, a posle potvrđivanja optužnice i po službenoj dužnosti.

Pritvor se određuje rešenjem nadležnog suda i sadrži: ime i prezime osobe koja je pritvorena, krivično delo za koje se okrivljuje, zakonski osnov za pritvor, vreme na koje je određen pritvor, vreme hapšenja, pouku o pravu na žalbu, obrazloženje osnova i razloga za određivanje pritvora, službeni pečat i potpis sudije koji određuje pritvor. Rešenje o pritvoru će biti predato okrivljenom u času hapšenja, a najkasnije u roku od 12 sati od trenutka pritvaranja. U spisima se mora naznačiti dan i čas hapšenja i predaja rešenja.

U istrazi pritvor može da bude određen, produžen ili ukinut rešenjem sudije za prethodni postupak ili vanraspravnog veća. Protiv rešenja o određivanju pritvora, stranke i branilac mogu da izjave žalbu, a žalba ne zadržava izvršenje rešenja. Odluka o žalbi će biti doneta u roku od 48 časova.

Na osnovu rešenja sudije za prethodni postupak, okrivljeni može biti zadržan u pritvoru najviše tri meseca od dana lišenja slobode. Sudija za prethodni postupak je dužan da i bez predloga stranaka i branioca, po isteku svakih 30 dana, ispita da li postoje

razlozi za pritvor, i ako postoje, da donese rešenje o produženju pritvora.

Od predaje optužnice sudu pa do upućivanja okrivljenog na izdržavanje krivične sankcije koja se odnosi na lišenje slobode, pritvor može biti produžen ili ukinut rešenjem veća, a rešenje o određivanju pritvora, produženju pritvora i ukidanju će biti doneto na predlog stranaka i branioca ili po službenoj dužnosti.

Veće je dužno da i bez predloga stranaka i branioca ispita da li i dalje postoje razlozi za pritvor i da donese rešenje o produženju ili ukidanju pritvora po isteku svakih 30 dana do potvrđivanja optužnice, a po isteku svakih 60 dana nakon potvrđivanja optužnice pa do donošenja prvostepene presude.

- Prava lica lišenih slobode

Utvrđivanjem garancija prava lica koja su lišena slobode bave se brojni međunarodni dokumenti².

Svakom pravu lica lišenom slobode odgovaraju konkretne obaveze policije i drugih organa koji su zaduženi za staranje o tim licima.

a)Pravo na humano postupanje, sigurnost i poštovanje dostojanstva ličnosti i pravo na zaštitu od nezakonitih ispitivanja i na žalbu zbog povrede prava

² Detaljan popis tih garancija sadrži Skup principa o zaštiti svih lica koja su na bilo koji način pritvorena ili zatvorena, usvojen od strane UN 1988. godine. Pojedine od tih garancija utvrđuju MPGPP, EKLJP, Konvencija protiv torture, Skup minimalnih standarda UN o postupanju sa zatvorenicima od 1955. godine kao i Evropski kodeks policijske etike i još neki drugi međunarodni dokumenti.

Svako lice koje je lišeno slobode uživa zaštitu od izlaganja nasilju, mučenju, nehumanom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju, kao i zaštitu od bilo kog drugog akta koji bi povređivao njegovo urođeno ljudsko dostojanstvo.

Svaka država članica mora da preduzima efikasne zakonske, administrativne, sudske i/ili druge mere sprečavanja torture na svojoj teritoriji. Nikakva izuzetna okolnost ne opravdava torturu, bilo da je reč o ratnom stanju ili o opasnosti od rata, o unutrašnjoj političkoj nestabilnosti ili o bilo kom drugom vanrednom stanju. Nikakva naredba bilo koje ličnosti ili organa vlasti ne opravdava torturu³.

Položaj lica koja su lišena slobode ne sme biti iskorišćen za iznuđivanje izjava i priznanja putem iscrpljujućih ispitivanja ili maltretiranja. Članom 13 Konvencije protiv torture predviđeno je da svaka država članica obezbeđuje svakom licu koje tvrdi da je bilo podvrgnuto torturi na nekoj teritoriji pod njenom jurisdikcijom pravo da se žali nadležnim organima pomenute države, koji će neodložno i nepristrasno ispitati slučaj. Takođe je predviđeno da budu preduzete mere radi obezbeđenja zaštite lica koje se žalilo i lica kao svedoka od svakog lošeg postupanja ili bilo kakvog zastrašivanja zbog podnesene žalbe ili bilo kakve date izjave.

b)Pravo na obaveštavanje o razlozima hapšenja i optužbama

Svako ko je uhapšen ima pravo da odmah i na jeziku koji razume bude obavešten o razlozima zbog kojih je uhapšen, kao i o svakoj od optužbi protiv njega ako je pokrenut krivični postupak.

³ Član 2 Konvencije UN protiv torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni ili postupaka

c)Pravo na obaveštavanje o proceduri i pravima u slučaju lišenja slobode

Policija je dužna da svako uhapšeno lice odmah obavesti o njegovim pravima i proceduri koja se primenjuje u njegovom slučaju (član 5 st 2. EKLJP i član 9 st 2. MPGPP).

d)Pravo na izvođenje pred sud bez odlaganja i pravo na sudsko preispitivanje zakonitosti lišenja slobode

Lice koje je policija lišila slobode zbog osnovane sumnje da je izvršilo krivično delo ili da bi se sprečilo izvršenje takvog dela, mora biti bez odlaganja izvedeno pred sud, da bi mu se sudilo u razumnom roku ili da bi bilo pušteno da se brani sa slobode.

Svrha ovog prava je u tome da se obezbedi sudski nadzor nad lišavanjem slobode od strane policije, kao i da se pritvor koristi samo kao nužna mera.

Prema Povelji o ljudskim i manjinskim pravima i građanskim slobodama, uhapšeno lice se mora izvesti pred sud najkasnije u roku od 48 sati, a u suprotnom se pušta na slobodu (član 15 st 2). Pošto sud odredi pritvor, dužan je da vrši kontinuirani nadzor nad pritvorom i da obavlja periodičnu reviziju, s obzirom na mogućnost da se okolnosti izmene i da prestane potreba za daljim pritvorom.

Sva lica koja su lišena slobode, po bilo kom osnovu, imaju pravo da pokrenu postupak u kome će sud hitno preispitati zakonitost lišenja slobode i narediti njihovo puštanje na slobodu ako lišenje slobode nije bilo zakonito.

e)Pravo na branioca

Lica koja su lišena slobode imaju pravo na pravnu pomoć, odnosno na korišćenje usluga advokata po sopstvenom izboru. To njihovo pravo mora se obezbediti odmah posle lišenja slobode. Ako ne mogu da plate usluge advokata, država je dužna da im obezbedi besplatnu pravnu pomoć kada to interesi pravde zahtevaju. Pravo na branioca uključuje i pravo na omogućavanje komunikacije sa advokatom (omogućavanje vremena i prostora za posetu i savetovanja sa braniocem bez prisluškivanja i cenzure), zatim pravo branioca da prisustvuje saslušanju i drugim važnim radnjama koje se preduzimaju prema licu lišenom slobode, kao i pravo na uvid u spise i zapisnike o lišenju slobode.

f)Pravo na obaveštavanje porodice ili bliskog lica

Sva lica koja su lišena slobode imaju pravo da o lišenju slobode obaveste člana porodice ili drugo njima blisko lice, po sopstvenom izboru, a ako se radi o strancu koji je lišen slobode, on će imati pravo na obaveštenje konzulata ili diplomatske misije svoje zemlje. Obaveštenje se odnosi na činjenicu lišenja slobode, a zatim i na svako premeštanje lica na drugo mesto. Ako se lice lišeno slobode pritvara na određeno duže vreme, ono ima i pravo na kontakt sa spoljnim svetom i na posete članova porodice.

g) Pravo na lekarsku pomoć i odgovarajuće uslove pritvora

Policija je dužna da obezbedi medicinsku pomoć licima koja su lišena slobode. Takođe, policija treba da obezbedi licima koja su lišena slobode sigurnost, zdrave i higijenske uslove i uslove za odmor, uključujući i poštovanje odgovarajućih uslova u prostorijama za pritvaranje lica (veličina, osvetljenje, ventilacija, ...). Podrazumeva se da muškarci i žene treba da budu razdvojeni, kao i maloletna i odrasla lica lišena slobode.

h)Pravo na naknadu štete zbog nezakonitog lišenja slobode

Svako lice koje je bilo izloženo aktu nezakonitog hapšenja ili pritvaranja ima pravo na naknadu štete. To pravo utvrđuje stav 5. člana 9. MPGPP, kao i stav 5. člana 5. EKLJP, u kome se dodaje da je to pravo utuživo.

U našem zakonodavstvu, Zakonik o krivičnom postupku uređuje pravo na naknadu štete zbog nezakonitog lišenja slobode u vezi sa krivičnim postupkom. Zakon o prekršajima i Zakon o unutrašnjim poslovima predviđaju naknadu štete zbog neosnovanog lišenja slobode u vezi sa prekršajnim postupkom, odnosno hapšenjem i zadržavanjem lica od strane policije.

1.10. Pretresanje stana

Pretresanje stana i drugih prostorija može se preduzeti ukoliko se veruje da će se na taj način naći okrivljeni, tragovi krivičnog dela ili predmeti važni za postupak.

Policija može i bez naredbe suda da uđe u stan i druge prostorije i bez prisustva svedoka pretresa ako: postoji saglasnost vlasnika stana, ako neko zove u pomoć, radi neposrednog hapšenja učinioca krivičnog dela, radi izvršenja sudske odluke o pritvaranju ili dovođenju okrivljenog, radi otklanjanja neposredne i ozbiljne opasnosti za ljude ili imovinu (npr. požar, poplava...). U ovim slučajevima, nakon pretresa se sačinjava zapisnik koji sadrži razlog ulaska i pretresa. Ako nakon ulaska u stan i druge prostorije nije preduzeto pretresanje, prisutna osoba će dobiti potvrdu o razlogu ulaznja koja će sadržati i eventualne primedbe vlasnika i prisutnog lica.

U svim ostalim slučajevima, nalog za pretresanje izdaje sud. Sadržaj naloga čine naziv suda koji je naredio pretresanje, kao i

obrazloženje (predmet pretresanja, razlog pretresanja, naziv organa koji će preduzeti pretresanje...).

Policija ima ovlašćenje da privremeno oduzme predmete koji su u vezi sa svrhom pretresanja. Ako se prilikom pretresa nađu predmeti koji nisu u vezi sa krivičnim delom zbog koga se pretresanje preduzima, ali ukazuju na drugo krivično delo, oni će se opisati u zapisniku i privremeno oduzeti, a o oduzimanju će se odmah izdati potvrda.

Ako javni tužilac nađe da nema mesta krivičnom gonjenju tj. pokretanju krivičnog postupka ili ako prestanu razlozi zbog kojih su predmeti privremeno oduzeti (a ne postoje razlozi za njihovo trajno oduzimanje) predmeti će biti vraćeni vlasniku.

Pretresanje će započeti najkasnije u roku od osam dana od dana izdavanja naredbe. Ako ne započne u tom roku, pretresanje se ne može preduzeti i naredba će biti vraćena sudu. Posle uručenja naloga o pretresanju, lice čiji se stan pretresa, poziva se da dobrovoljno preda osobu odnosno predmete za kojima se traga. Policija je dužna da upozna osobu čiji se stan pretresa sa pravom na advokata koji može prisustvovati pretresu. Ako osoba želi da advokat bude prisutan, početak pretresanja će biti odložen do njegovog dolaska, a najduže za tri sata.

U slučajevima kada:

- se sumnja da postoji oružani otpor ili druga vrsta nasilja,
- se očigledno priprema ili je otpočelo uništavanje tragova krivičnog dela ili predmeta važnih za postupak,
- je vlasnik stana nedostupan,

do pretresa može doći i bez prethodne predaje naredbe, kao i bez prethodnog poziva za predaju lica ili predmeta i pouke o pravu na advokata. Ako je vlasnik stana odsutan, pozvaće se da u

njegovo ime pretresanju prisustvuje neko od punoletnih članova njegovog domaćinstva ili drugo lice.

1.11. Privremeno oduzimanje predmeta

Postoje dve osnovne kategorije predmeta koje je policija ovlašćena da oduzme. To su: predmeti koji će poslužiti kao dokaz u nekom službenom postupku i predmeti koji se oduzimaju iz razloga sigurnosti. Razlika između ovih kategorija predmeta je u tome što je posedovanje predmeta koji se oduzimaju iz razloga sigurnosti zabranjeno, i nakon njihovog oduzimanja ne mora uslediti postupak.

Po pravilu svi oduzeti predmeti služe kao dokaz u nekom postupku, najčešće krivičnom ili prekršajnom.

Policija ima pravo da privremeno oduzme predmete i o njihovoj sudbini odlučuje sud. Prilikom oduzimanja, policija mora osobi od koje je predmet oduzet da izda potvrdu. Oduzeti predmeti se čuvaju tako da se ne oštete ili se ne izmeni njihov karakter, ili da se na bilo koji način ne promeni njihovo svojstvo ili umanjí njihova vrednost.

Policija je ovlašćena da proda privremeno oduzete predmete ako za dalje postupanje nije nadležan sud ili drugi organ kada:

- predmetima pretil opasnost od propadanja ili značajnog gubitka vrednosti,
- je čuvanje i održavanje predmeta povezano sa nesrazmerno visokim troškovima ili teškoćama.

Privremeno oduzeti predmet može biti prodat ako ga vlasnik ne preuzme u određenom roku koji ne može biti kraći od mesec dana, a bilo mu je saopšteno da će predmet biti prodat ukoliko ga ne preuzme. Ovi predmeti se prodaju na javnoj licitaciji. Ukoliko

predmet nije mogao da bude prodat na održanoj licitaciji, ili je očigledno da će troškovi licitacije biti nesrazmerni sa iznosom dobijenim prodajom ili postoji opasnost od propadanja predmeta, privremeno oduzeti predmeti će biti prodati u slobodnoj prodaji. Ako kupac ne bude pronađen u roku od jedne godine, privremeno oduzeti predmet može biti upotrebljen kao opšte dobro ili uništen.

1.12. Zaustavljanje i pregledanje lica, predmeta i saobraćajnih sredstava

Policija ima pravo da zaustavi i izvrši pregled osobe, predmeta koje osoba nosi sa sobom i saobraćajnog sredstva kada je to neophodno radi pronalaska predmeta podobnih za napad ili samopovređivanje.

Prilikom zaustavljanja i pre nego što počne pregled, policija mora da upozna osobu sa razlogom zaustavljanja: da li je zaustavljena zbog preventivne kontrole, zbog njenog ili tuđeg prekršaja ili krivičnog dela ili drugog bezbedonosnog razloga.

Pregledom lica se smatra uvid u sadržaj obuće i odeće. Ovaj pregled vrši osoba istog pola, osim ukoliko je neophodan hitan pregled radi oduzimanja oružja ili predmeta podobnih za napad ili samopovređivanje.

Pregledom saobraćajnog sredstva se smatra pregled otvorenih i zatvorenih prostora saobraćajnog sredstva i predmeta koji se prevoze.

Pregled predmeta koje osoba nosi sa sobom obuhvata pregled predmeta koji su kod nje ili u njenoj neposrednoj blizini ili predmeta lica po čijem se nalogu u njenoj pratnji oni prevoze.

Pri preduzimanju mera pregleda mogu se koristiti tehnička sredstva i službeni pas, kao i da se prinudno otvori zatvoreno saobraćajno sredstvo ili predmet koji osoba nosi sa sobom.

Ukoliko postoji sumnja da osoba kod sebe ima predmete koji mogu poslužiti kao dokaz u krivičnom ili prekršajnom postupku, policija ima pravo da ga zadrži do pribavljanja naloga za pretres, a najduže do šest časova.

1.13. Obezbeđenje i pregled mesta događaja

Pod mestom događaja spadaju ona mesta na kojima su se dogodila krivična dela, prekršaji ili drugi događaji u kojima je oštećena ili ugrožena imovina i zdravlje ljudi. Njihov pregled i obezbeđenje izuzetno su značajni za pronalaženje dokaza za kasnije postupke pred nadležnim organima. Zbog toga su pripadnici policije dužni da obezbede mesto događaja, pregledaju ga radi pronalaženja ili osiguranja tragova i predmeta koji mogu poslužiti kao dokaz.

Takođe, policija ima pravo da do okončanja pregleda, a najduže šest časova, zadrži osobu za koju proceni da može da pruži obaveštenja važna za razjašnjenje događaja ili za preduzimanje spasilačkih aktivnosti, ako je verovatno da obaveštenja ne bi mogla kasnije da budu prikupljena ili se ne bi moglo obezbediti prisustvo lica koje može preduzeti spasilačke aktivnosti.

Radi zaštite žrtava krivičnog dela, oštećenih zbog prekršaja ili drugog događaja u cilju zaštite postupka, može se zabraniti i snimanje ovog mesta.

1.14. Upotreba tuđeg saobraćajnog sredstva i sredstava veze

Ovlašćeno službeno lice može da se posluži saobraćajnim sredstvom i sredstvom veze pravnog i fizičkog lica ako na drugi

način ne može da izvrši prevoz, odnosno uspostavi vezu neophodnu radi hvatanja učinioca krivičnog dela koji se neposredno goni ili radi prevoženja u najbližu zdravstvenu ustanovu povređene osobe koja je žrtva krivičnog dela, saobraćajne nezgode, elementarne nepogode ili drugog nesrećnog slučaja.

Vlasnik prevoznog sredstva i sredstva veze kojim se posluži policijski službenik ima pravo na naknadu troškova i štete prouzrokovane njihovom upotrebom.

1.15. Prijem prijava o učinjenom krivičnom delu

Krivična prijava može da se podnese pismeno, usmeno ili drugim sredstvom (obično telefonskim putem). Ako se krivična prijava podnosi usmeno, o tome se sačinjava zapisnik. Krivična prijava se dalje podnosi nadležnom javnom tužiocu, a ako je podnesena nenadležnom javnom tužiocu ili policiji ili sudu, oni će prijavu podneti nadležnom tužilaštvu.

Prilikom primanja prijava ovlašćena službena lica su dužna da upozore podnosioca na posledice lažnog prijavljivanja krivičnog dela.

1.16. Traganje za licima i predmetima

Traganje se sprovodi raspisivanjem poternice, objavom i raspisom o traganju i ima svrhu pronalaženja osoba, predmeta, ili prikupljanja podataka o osobama ili predmetima. Potraga može da započne na inicijativu suda, upravnika kaznenopravne ustanove, policije i drugih državnih organa.

Objava se raspisuje radi:

- utvrđivanja prebivališta i boravišta osoba,

- utvrđivanja identiteta osobe koja nije u stanju da pruži lične podatke ili utvrđivanja identiteta leša za koji se ne mogu utvrditi podaci,
- pronalaska predmeta u vezi sa krivičnim delom ili prekršajem,
- oduzimanja predmeta ili isprava na osnovu odluke suda ili organa uprave.

Raspis o traganju se raspisuje:

- za nestalim licem,
- za osobom za koju postoji osnovana sumnja da je izvršila krivično delo,
- za osobom koja može dati obaveštenja o krivičnom delu i učiniocu,
- na zahtev nadležnog organa odnosno ustanove,
- na zahtev roditelja ili staratelja lica odbeglog od kuće i u drugim slučajevima u skladu sa zakonom.

1.17. Zaštita žrtava krivičnih dela i drugih lica

Sve dok postoje opravdani razlozi, policija će preduzimanjem odgovarajućih mera da zaštiti žrtvu i drugo lice koje je dalo ili može dati podatke važne za krivični postupak ili lice koje je sa navedenim licima u vezi, ako im preti opasnost od učinilaca krivičnih dela ili drugih lica.

Dalje, policija je u obavezi da štiti poverljive podatke čije bi otkrivanje izložilo opasnosti fizički integritet osobe. Pri podnošenju pisanog izveštaja policijski službenik može da prikrije identitet osobe od koje je dobio informacije, ako procenjuje da bi ga otkrivanje identiteta izložilo ozbiljnoj opasnosti po život, zdravlje, fizički integritet ili bi time bila ugrožena njegova ili sloboda njegove imovine.

Podaci o identitetu osobe koja je dala obaveštenje se smatraju poverljivim i njima se rukuje u skladu sa zakonom.

1.18. Prikupljanje, obrada i korišćenje ličnih podataka

Policija je zakonom ovlašćena da prikuplja, obrađuje i koristi lične podatke, obezbeđuje zaštitu i vodi evidencije o ličnim i drugim podacima radi sprečavanja i otkrivanja krivičnih dela i prekršaja i radi pronalaženja njihovih učinilaca.

Druge podatke policija može da prikuplja, obrađuje i koristi samo ako je za to ovlašćena drugim zakonom i ako obezbeđuje zakonom utvrđenu zaštitu tih podataka.

Ovlašćeno službeno lice čuva kao poverljive podatke o ličnosti do kojih dođe i koristi ih i njima rukuje u skladu sa zakonom.

Policija vodi evidencije ličnih i drugih podataka:

- lica kojima je po bilo kom osnovu ograničena ili oduzeta sloboda (dovođenje, zadržavanje, lišenje slobode, ograničenje kretanja),
- lica za koje postoji osnovana sumnja da su učinila krivična dela ili prekršaje,
- učinjenih krivičnih dela koje se gone po službenoj dužnosti, prekršaja i lica oštećenih tim delima,
- učinjenih krivičnih dela nepoznatih učinilaca koja se gone po privatnoj tužbi,
- traženih lica i predmeta i lica kojima je zabranjen ulazak u zemlju,
- provera identiteta lica,
- lica nad kojima je sprovedeno utvrđivanje identiteta, daktiloskopiranih lica i DNK analiza,
- operativnih izveštaja, operativnih izvora saznanja i lica pod posebnom policijskom zaštitom,

- primenjenih operativnih i operativno tehničkih sredstava i metoda,
- događaja,
- upotrebljenih sredstava prinude,
- pritužbi.

Lični podaci ne mogu biti korišćeni protivno svrsi određenoj zakonom i drugim propisima kojima se uređuje zaštita ličnih podataka.

Policija će osobi o kojoj se vode lični podaci pružiti obaveštenje u roku od 60 dana od dana prijema njenog zahteva, izuzev obaveštenja o podacima koje je ta osoba dala o sebi na osnovu zakona. Ovaj zahtev mora da bude u pisanoj formi.

Policija može da odbije da pruži podatke ako bi to ugrozilo izvršenje njenog zadatka, vođenje zakonom propisanog postupka, bezbednost ljudi i imovine ili bi moglo naneti štetu interesima trećih lica (npr. osoba može da iz traženih podataka o nekom predmetu sazna da se i protiv drugih osoba vode postupci i predmeti, i to saznanje zloupotrebiti tako što će obavestiti te osobe da su pod policijskom istragom).

Policija je dužna da ispravi lične podatke za koje utvrdi da su netačni ili na čiju je netačnost ukazala osoba koja je tražila obaveštenje. Ukoliko je utvrđeno da prikupljeni i evidentirani podaci nisu tačni, ili su prestali da postoje razlozi zbog kojih je lični podatak unet u odgovarajuće evidencije, oni će biti izbrisani.

1.19. Mere ciljane potrage

Mere ciljane potrage mogu da se primene u slučaju hvatanja i privođenja osobe za koju se osnovano sumnja da je izvršila krivično delo za koje je zakonom propisana kazna zatvora od četiri ili više godina i za koju je raspisana međunarodna

poternica, a u slučaju kad policajci drugim merama tu osobu ne mogu da uhvate i privedu.

Neke od tih mera su:

- tajni nadzor komunikacije,
- tajno praćenje i snimanje,
- simulovani poslovi (npr. simulovana kupovina, prodaja ili pružanje poslovnih usluga i simulovano davanje i primanje mita),
- računarsko pretraživanje podataka (obrađenih ličnih i drugih podataka i njihovo poređenje sa podacima koji se odnose na krivično delo i osumnjičenog),
- kontrolisana isporuka (dozvoljava se da se uz znanje i pod nadzorom nadležnih organa nezakonite ili osumnjičene pošiljke isporuče na teritoriji Republike Srbije ili udju, pređu ili izađu sa teritorije Republike Srbije),
- prikriveni islednik (u slučaju da se drugim sredstvima ne mogu prikupiti dokazi za krivično gonjenje ili bi njihovo prikupljanje bilo znatno otežano).

Mere ciljane potrage moraju da budu odobrene od predsednika Vrhovnog suda ili ovlašćenog sudije. Odobrene mere mogu da budu primenjivane najduže šest meseci, a na osnovu novog predloga mogu se produžiti još jedanput najduže šest meseci.

Kada razlozi hitnosti to zahtevaju, mere ciljane potrage može svojim rešenjem da naloži direktor policije, uz prethodno pribavljenu pismenu saglasnost za početak primene odgovarajućih mera predsednika Vrhovnog suda Srbije odnosno ovlašćenog sudije.

Podaci prikupljeni merama ciljane potrage ne mogu se koristiti kao dokaz u krivičnom postupku. Ovi podaci se dostavljaju

predsedniku Vrhovnog suda Srbije, odnosno ovlašćenom sudiji, koji je dužan da ih uništi i o tome sačini zapisnik.

1.20. Prepoznavanje

Prepoznavanje je istražna radnja koju sprovodi policija na zahtev javnog tužilaštva, istražnog sudije ili na sopstvenu inicijativu.

Prepoznavanje se može obavljati neposredno ili posredno. Neposredno prepoznavanje je ono kod kojeg se osobi koja prepoznaje (svedoku) predočava određeni broj osoba među kojima je i mogući učinilac krivičnog dela. Posredno prepoznavanje je najčešće prepoznavanje putem fotografija ili korišćenjem drugih tehničkih metoda, a osobe koje se prepoznaju nisu prisutne prepoznavanju.

O prepoznavanju se sačinjava zapisnik, kao i zajednički snimak svih prikazanih lica.

Pri prepoznavanju treba brinuti o sigurnosti lica koje vrši prepoznavanja (svedoka). U onim slučajevima kada postoji opasnost za sigurnost te osobe ili njenih bližnjih, potrebno je preduzeti prepoznavanje tako da svedoka ne čuju i ne vide osobe koje prepoznaje. Građani/ke su dužni/e da se odazovu prepoznavanju, pod pretnjom novčane kazne.

2. Sredstva prinude i njihova upotreba

Pod sredstva prinude spadaju: upotreba telesne snage, palice, sredstva za vezivanje, uređaji za prinudno zaustavljanje motornih vozila, službeni psi, hemijska sredstva, službeni konji, vatreno oružje, uređaji za izbacivanje mlazova vode, posebna vozila i posebne vrste oružja i eksplozivna sredstva.

Sredstva prinude se mogu primenjivati radi zaštite života ljudi, savladavanja otpora, sprečavanje bega i odbijanja napada i to samo kada mere upozorenja ne garantuju uspeh. Uvek se upotrebljava ono sredstvo prinude koje je najblaže za osobu prema kojoj se prinuda primenjuje.

Ne postoji vremenski okvir koji je zakonom propisan za vremensko trajanje upotrebe sredstava prinude. To je „diskreciono ovlašćenje“ policijskog službenika i traje do momenta do kada je to potrebno, npr. do savladavanja otpora lica prema kome se sredstvo prinude upotrebljava. Da li je u konkretnom slučaju došlo do prekoračenja upotrebe sredstava prinude jeste stvar ocene dokaza u eventualnom sudskom postupku ili disciplinskom postupku, koji jedino može inicirati oštećeni.

Pre same njihove upotrebe, policijac mora da upozori osobu da će, ako ne postupi po naređenju, upotrebiti sredstvo prinude. Upozorenje ne mora da bude izdato ako bi to dovelo u pitanje izvršenje službenog zadatka u kojem može biti potrebno da se upotrebi sredstvo prinude.

Nakon upotrebe sredstava prinude licu koje je povređeno mora da se pruži lekarska pomoć. Policijski službenik koji je upotrebio sredstvo prinude ima obavezu da u tom slučaju sačini izveštaj o tome. Lekar jedini može da proceni da li je lice povređeno i da utvrdi stepen tih povreda. U ovakvim situacijama je na povređenom da zahteva pomoć i pregled lekara, a policija zatim mora da mu obezbedi lekarsku intervenciju. Nakon pružene lekarske pomoći, lekar sačivanja izveštaj o izvršenom pregledu, koji se uručuje pacijentu. Ovaj izveštaj predstavlja dokaz o upotrebi sredstava prinude i njihovom eventualnom prekoračenju. Na osnovu ovog izveštaja može da se pokrene postupak za ocenu zakonitosti upotrebe sredstava prinude. Povređeno lice mora insistirati kod lekara da mu sačinjeni

izveštaj o lekarskom pregledu bude predat, budući da taj nalaz može biti od velikog značaja u eventualnom postupku ocene zakonitosti upotrebljenog sredstva prinude.

Od sredstava prinude posebno ističemo:

- fizičku snagu,
- službene palice,
- vatreno oružje.

Fizička snaga se upotrebljava radi savladavanja otpora osobe koja remeti javni red i mir, protiv osobe koju treba dovesti, privesti, uhapsiti ili zadržati, kao i radi odbijanja napada od sebe, druge osobe ili imovine koja se obezbeđuje. Upotreba fizičke snage se sastoji se od upotrebe različitih udaraca i zahvata kad osoba pruža pasivan ili aktivan otpor.

Aktivnim otporom smatra se sprečavanje policijskog službenika u obavljanju službenog zadatka tako što se upotrebljava oružje, oruđe ili fizička snaga protiv policijskog službenika ili drugih lica ili se druga lica podstiču na pružanje otpora.

Pasivan otpor pruža osoba koja ne postupa po naređenju policijskog službenika ili telo stavi u takav položaj da onemogućava izvršavanje policijske naredbe (legne ili klekne ili se uhvati za neki predmet i sl.).

Upotreba **službene palice** je dopuštena ukoliko upotreba fizičke snage nije ostvarila uspeh ili ne garantuje ostvarivanje uspeha u obavljanju policijskog zadatka. Policijski službenik neće upotrebiti palicu prema: deci, trudnicama u vidljivom stanju trudnoće, starijim osobama, vidljivo bolesnim i nemoćnim osobama, duševno bolesnim i osoba sa invaliditetom, osim ako te osobe direktno ne ugrožavaju život druge osobe ili samog policijskog službenika.

Upotreba **vatrenog oružja** podrazumeva delovanje vatrenim oružjem prema licima, životinjama ili prevoznim sredstvima.

Policijski službenik sme da upotrebi vatreno oružje ukoliko je korišćenje drugih sredstava prinude bezuspešno i to za zaštitu života ljudi, za sprečavanje bekstva osoba za koje je izdat nalog za lišavanje slobode zbog teškog zločina, u slučaju neposredne opasnosti po život.

Policijski službenik ne sme upotrebiti vatreno oružje u trenutku kad njegova upotreba prestaje da bude jedino sredstvo za odbranu od napada ili opasnosti. Prema maloletniku i osobi koja beži prema skupini ljudi (pa postoji opasnost da bi neko od njih mogao biti povređen) vatreno oružje se sme upotrebiti samo ukoliko je to jedini način odbijanja neposrednog napada ili opasnosti.

Pre upotrebe, ako okolnosti slučaja dozvoljavaju, policijski službenik će licu prema kome namerava da upotrebi vatreno oružje, uputiti upozorenje povikom „stoj policija, pucaću“ i ispaliti upozoravajući pucanj u vazduh.

Nakon upotrebe vatrenog oružja potrebno je bez odlaganja pružiti prvu pomoć povređenoj osobi i organizovati pružanje lekarske pomoći.

Kao i kod pokretanja svakog drugog postupka, pa i postupka radi ocene zakonitosti upotrebe sredstava prinude, neophodno je potencijalno nezakonito postupanje policijskog službenika prilikom upotrebe sredstava prinude i dokazati. U tom smislu je neophodno raspolagati sa što više dokaznih sredstava. Kao dokazna sredstava u konkretnom slučaju mogu poslužiti svedoci događaja (uključujući i policijske službenike), naravno ukoliko ih ima, lekarski izveštaj ukoliko je došlo do povrede osobe prilikom upotrebe sredstava, video zapisi ukoliko je do prekomerne

upotrebe sredstava prinude došlo na javnom mestu koje je pokriveno kamerama ili prostorijama...

3. Nasilje u porodici

Kao i kod svih drugih poziva, policijski službenici su dužni da se odazovu na intervenciju u slučaju nasilja u porodici.

Po dolasku na mesto događaja policijski službenik je ovlašćen da:

- uspostavi nadzor nad situacijom,
- oduzme predmete i oružje koji su poslužili ili mogu poslužiti za napad,
- obezbedi medicinsku pomoć,
- prikupi obaveštenja i obavestiti žrtvu o mogućnostima koje joj stoje na raspolaganju,
- privede učinioca nasilničkog ponašanja u porodici u policijsku stanicu radi njegovog zadržavanja ili nadležnom sudu,
- podnese Zahtev za pokretanje prekršajnog ili istražnog postupka protiv učinioca nasilničkog ponašanja.

Nakon intervencije, policijski službenik je dužan da sastavi i dostavi obaveštenje nadležnom Centru za socijalni rad o preduzetom i utvrđenom u vezi s nasilničkim ponašanjem u porodici, te učinioca evidentirati u službenim evidencijama policije.

Da bi se uopšte pokrenuo bilo koji postupak zbog nasilja u porodici i da bi se nasilnik sankcionisao, neophodno je sam čin nasilja prijaviti policiji, i to bez obzira da li se radi o nasilju koje se sprovodi u kontinuitetu ili se radi o „izolavanom incidentu“ – nasilju koje se prvi put javlja u porodici, budući da je ta činjenica irelevantna za kvalifikaciju porodičnog nasilja.

Dužnost i obaveza svih građana/ki je da bez odlaganja prijave slučaj nasilja u porodici.

4. Šalteri i dobijanje isprava

Kontakti građana i policije se najčešće ostvaruju na šalterima za dobijanje i obradu ličnih dokumenata, podataka i sl.

Zakon o prebivalištu i boravištu građana objavljen je u „Sl. Glasnik RS“ br. 87/2011, a stupio je na snagu dana 29.11.2011. godine, kada je prestao da važi Zakon o prebivalištu i boravištu građana (Sl.glasnik RS, br. 53/93-dr. Zakon, 67/93-dr. zakon, 49/94-dr. Zakon, i 101/05 – dr. Zakon). Do dana podnošenja podzakonskih propisa na osnovu ovog Zakona, primenjivaće se podzakonski propisi doneti na osnovu zakona koji je bio na snazi do dana stupanja na snagu ovog zakona, ukoliko nisu u suprotnosti sa odredbama ovog Zakona.

Iz zakona izdvajamo najvažnije:

4.1. Prijava i odjava prebivališta

Prijava prebivališta na novoj adresi stanovanja ujedno znači i odjavu prethodnog prebivališta na teritoriji Republike Srbije. Rok za prijavu prebivališta nadležnom organu je osam dana od dana nastanjenja, i upisuje se u ličnu kartu podnosioca prijave. Ovaj rok važi i za lica bez poslovne sposobnosti. Prijava prebivališta novorođenih se podnosi u roku od tri meseca od njihovog rođenja.

Prilikom prijave, lice starije od šesnaest godina je dužno da priloži ličnu kartu, kao i druge dokaze i isprave od značaja za prijavu prebivališta. Ukoliko osoba ima manje od šesnaest godina

i nema ličnu kartu, umesto nje se prilaže izvod iz matične knjige rođenih, a nakon prijave se izdaje odgovarajuća potvrda.

Ukoliko osoba iz nekog razloga ne može da prijavi prebivalište, nadležni organ rešenjem utvrđuje njeno prebivalište na adresi:

- njenog stalnog stanovanja,
- prebivališta njenog supružnika ili vanbračnog partnera,
- prebivališta njenih roditelja,
- ustanove u kojoj je trajno smeštena ili centra za socijalni rad na čijem se području nalazi.

Na rešenje se može izjaviti žalba Ministarstvu za unutrašnje poslove u roku od osam dana od dana prijema rešenja, a žalba protiv rešenja ne odlaže izvršenje rešenja.

Građanin/ka je dužan/na da odjavi prebivalište ako se iseljava iz Republike Srbije u inostranstvo. Licu koje odjavljuje prebivalište izdaje se odgovarajuća potvrda.

4.2. Prijava i odjava boravišta

Građanin/ka je dužan/na da prijavi boravište nadležnom organu prema mestu boravišta u roku od osam dana od dana dolaska u mesto boravišta.

Prijava boravišta važi do isteka vremena navedenog u prijavi, a najduže dve godine, a licu koje prijavljuje boravište se izdaje odgovarajuća potvrda.

Građanin/ka treba da odjevi boravište nadležnom organu prema mestu boravišta, neposredno pre odlaska iz mesta boravišta i izdaje mu/joj se odgovarajuća potvrda.

Ako osoba ne odjavi boravište, smatra se da je ono prestalo pošto istekne vreme navedeno u prijavi.

Ako u prijavi nije navedeno vreme trajanja boravka, a boravište nije objavljeno, prijava boravišta važi dve godine od dana prijave, nakon čega je građanin/ka dužan/na da ponovo prijavi boravište ako i dalje boravi u mestu u kome je imao/la prijavljeno boravište.

4.3. Pasiviziranje prebivališta i boravišta

Ukoliko nadležni organi utvrde da lice ne živi na adresi na kojoj ima prijavljeno prebivalište odnosno boravište ili se utvrdi da je prilikom prijave prebivališta odnosno boravišta dao neistinite podatke, doneće rešenje kojim se pasivizira adresa prebivališta odnosno boravišta.

Pošto je nadležni organ pasivizirao adresu prebivališta/boravišta, osoba koji živi na teritoriji Republike Srbije, je dužna da prijavi prebivalište i adresu na kojoj stanuje u roku od osam dana od dana prijema rešenja. Ukoliko ne prijavi prebivalište na ovaj način, nadležni organ utvrđuje prebivalište u skladu sa članom 11. stav 2. Zakona.

Nadležni organ će po službenoj dužnosti pasivizirati adresu prebivališta odnosno boravišta, u slučaju prestanka državljanstva Republike Srbije ili smrti građanina/ke.

4.4. Prijava privremenog boravka u inostranstvu i povratka iz inostranstva

Osobe koji odlaze u inostranstvo s namerom da neprekidno borave u inostranstvu duže od 90 dana dužne su da pre odlaska prijave privremeni boravak u inostranstvu. Ukoliko se desi da osoba neplanirano ostane u inostranstvu duže od 90 dana, dužna je da svoj boravak prijavi preko diplomatsko konzularnog predstavništva.

Građani/ke moraju da prijave povratak u zemlju u roku od osam dana od dana povratka u mesto prebivališta. Ista prijava se mora podneti i za maloletna lica ukoliko ona putuju sa njima. Za prijave boravka i povratka izdaje se odgovarajuća potvrda

Pravno lice, preduzetnik i fizičko lice koje pruža usluge smeštaja dužno je da vodi evidenciju dolazaka i odlazaka građana/ki u skladu sa propisima kojima se uređuje oblast turizma. Oni su dužni da, ukoliko to policijski službenik zahteva, pruže uvid u ove podatke.

Građani/ke koji primaju na stanovanje lica koja su obavezna da prijave prebivalište odnosno boravište, dužni/e su da omoguće da ta lica budu prijavljena i da im učine dostupnim svu neophodnu dokumentaciju za prijavljivanje prebivališta odnosno boravišta.

Nadzor nad sprovođenjem obaveze prijavljivanja i odjavljivanja prebivališta i boravišta vrši Ministarstvo unutrašnjih poslova.

4.5. Kaznene odredbe

Novčanom kaznom od 10.000,00 do 50.000,00 dinara, kazniće se za prekršaj fizičko lice:

- ako ne prijavi prebivalište odnosno boravište u roku od 8 dana od dana nastanjenja na adresi na kojoj prijavljuje prebivalište.
- ako ne prijavi prebivalište za maloletno lice u roku od tri meseca od dana rođenja odnosno u roku od osam dana od dana nastanjenja na adresi na kojoj prijavljuje prebivalište.

- ako se ne prijavi prebivalište za lice bez poslovne sposobnosti u roku od osam dana od dana nastanjenja na adresi na kojoj prijavljuje prebivalište.
- ako ne odjavi prebivalište u slučaju iseljenja iz republike Srbije.
- ako ne prijavi prebivalište i adresu na kojoj stanuje u roku od osam dana od dana prijema rešenja o pasiviziranju adrese prebivališta odnosno boravišta
- ako ne prijavi privremeni boravak u inostranstvu u zakonom propisanom roku dužem od 90 dana ili ako ne prijavi povratak u zemlju u roku od osam dana od povratka u mesto prebivališta.

Građani koji su prijavili prebivalište u republici Srbiji po propisima koji su važili do dana stupanja na snagu ovog Zakona, nisu dužni da ponovo prijave svoje prebivalište.

Kaznene odredbe za pravna lica:

Ukoliko ne pruže na uvid podatke na zahtev policijskog službenika, pravno lice koje pruža usluge smeštaja će biti kažnjeno novčanom kaznom u iznosu od 100.000,00 dinara do 300.000,00 dinara. Za isti prekršaj preduzetnik će biti kažnjen novčanom kaznom u iznosu od 50.000,00 dinara do 300.000,00 dinara.

5. Bezbednost saobraćaja na putevima

Poslovi koje policija obavlja u bezbednosti saobraćaja prema različitim subjektima mogu se grupisati na:

- neposrednu kontrolu i regulisanje saobraćaja,
- upravne poslove bezbednosti saobraćaja,
- praćenje i unapređenje propisa u bezbednosti saobraćaja,

- obradu i rasvetljavanje saobraćajnih prekršaja i saobraćajnih nezgoda,
- inspeksijsko tehničke poslove bezbednosti saobraćaja,
- preventivno – propagandne poslove bezbednosti saobraćaja,
- ostale poslove bezbednosti saobraćaja.

Policija ima jasno definisanu funkciju na obezbeđivanju bezbednosti saobraćaja koja je određena zakonima i drugim propisima. Svrha policijskog rada je zaštita organizovanog funkcionisanja drumskog saobraćaja i zaštita građana i materijalnih vrednosti u procesu prevoženja. To se postiže primenom mera zaštite bezbednosti i sprovođenjem preventivnih aktivnosti, uz podršku jedinstvene baze podataka o vozilima, vozačima, saobraćajnim prekršajima i saobraćajnim nezgodama.

Kontrolu u vezi sa bezbednošću saobraćaja na putevima sprovodi saobraćajna policija. Rad saobraćajne policije je pravno uređen u skladu sa principima demokratskog društva i Ustavom zagarantovanim sistemom zaštite sloboda i prava građana.

Zakonom o bezbednosti saobraćaja na putevima (Sl.glasnik RS br. 41/2009, 53/2010 i 101/2011), su uređena pravila saobraćaja i to:

- ponašanja učesnika u saobraćaju na putevima,
- ograničenja saobraćaja,
- saobraćajna signalizacija,
- znaci i naredbe kojih moraju da se pridržavaju učesnici u saobraćaju na putevima,
- uslovi koje moraju da ispunjavaju vozači za upravljanje motornim vozilima,
- osposobljavanje kandidata za vozače,
- polaganje vozačkih ispita,
- pravo na upravljanje vozilima,

- izdavanje vozačkih dozvola,
- izdavanje nalepnica za vozila za osobe sa invaliditetom,
- ispitivanje i registracija vozila,
- posebne mere i ovlašćenja koji se primenjuju u saobraćaju na putu,
- druga pitanja koja se odnose na bezbednost saobraćaja.

Učesnici u saobraćaju su dužni da postupaju u skladu sa propisima o pravilima saobraćaja, saobraćajnoj signalizaciji i znacima i naredbama koje daje ovlašćeno službeno lice nadležnog organa.

5.1. Posebne mere i ovlašćenja saobraćajne policije

Posebne mere i ovlašćenja se preduzimaju radi sprečavanja ugrožavanja bezbednosti učesnika u saobraćaju, odnosno omogućavanja nesmetanog odvijanja saobraćaja.

Posebne mere i ovlašćenja su:

- isključenje vozača iz saobraćaja,
- zadržavanje vozača,
- upućivanje vozača na kontrolni lekarski pregled,
- utvrđivanje prisustva alkohola i/ili psihoaktivnih supstanci kod učesnika u saobraćaju,
- zaustavljanje vozila na bezbednom mestu,
- isključenje vozila iz saobraćaja,
- nalaganje mera radi otklanjanja odnosno sprečavanja nastanka opasnosti na putu,
- snimanje saobraćaja i učesnika u saobraćaju korišćenjem odgovarajućih sredstava kao i dokumentovanje prekršaja i drugih delikata u saobraćaju,
- privremeno oduzimanje predmeta prekršaja,

- oduzimanje obrasca strane vozačke dozvole kada vozač poseduje više od jedne vozačke dozvole,
- upućivanje na kontrolni tehnički pregled vozila,
- uklanjanje, odnosno premeštanje vozila, kao i postavljanje uređaja kojima se sprečava odvoženje vozila,
- merenje osovinskog opterećenja vozila i ukupne mase vozila.

Prilikom kontrole saobraćaja policija treba da pruži odgovarajuću pomoć učesnicima u saobraćaju na putu u skladu sa svojim mogućnostima, datim uslovima i okolnostima i to na način kojim neće biti ugrožena bezbednost bilo kog učesnika u saobraćaju.

Policija sme da zaustavi vozilo, da daje propisane znake i da izdaje naredbe učesnicima u saobraćaju i primenjuje posebne mere i ovlašćenja propisana zakonom, na način da ne ugrozi bezbednost saobraćaja.

Prilikom kontrole, vozač i putnici ne smeju da napuste vozilo osim ako im policijski službenik to ne dozvoli.

Vozač sme da se uključi u saobraćaj tek kada mu to policijski službenik dozvoli.

5.2. Posebne nadležnosti u prekršajnom postupku

Za prekršaje za koje je ovim zakonom propisana novčana kazna u fiksnoj iznosu, naplata te kazne će biti izvršena tako što će učinilac da uplati predviđeni iznos na račun propisan za uplatu javnih prihoda, u roku od osam dana od izdavanja naloga za plaćanje. Počinilac prekršaja dobija nalog da plati kaznu i obaveštenje da će protiv njega biti pokrenut prekršajni postupak pred nadležnim organom ukoliko ne plati u propisanom roku.

Kao dokaz kojim se potvrđuje izvršenje prekršaja koristi se:

- video ili foto zapis na kome se jasno mogu videti: vozilo kojim je učinjen prekršaj, registarski broj tog vozila i bitna obeležja prekršaja,
- tahografski uložak ili drugi zapis sa tahografskog uređaja,
- zapisnik o izvršenoj kontroli učesnika u saobraćaju sačinjen u skladu sa Zakonom o opštem upravnom postupku,
- zapisnik o izvršenom uviđaju saobraćajne nezgode,
- zapisnik o nadzoru izvršenom na osnovu zakona,
- zapisnik o izvršenom kontrolnom tehničkom pregledu,
- zapisnik o izvršenom merenju mase i osovinskog opterećenja,
- izveštaj o analizi krvi i drugih telesnih materija na sadržaj alkohola i/ili drugih psihoaktivnih supstanci u njima.

5.3. Kazneni poeni

Novina u zakonu o bezbednosti saobraćaja na putevima su kazneni poeni koji se izdaju za određene prekršaje iz ovog zakona.

U zavisnosti od težine prekršaja, izriče se od 1 do 18 kaznenih poena. U slučaju sticaja više prekršaja, kazneni poeni se određuju za svaki prekršaj pojedinačno i izriče se jedinstvena kazna koja predstavlja zbir pojedinačno izrečenih kaznenih poena.

Prekršajne kazne za fizičko lice:

Kaznom zatvora od 30 do 60 dana i 15 kaznenih poena, kazniće se vozač koji u saobraćaju postupa u gruboj suprotnosti sa

pravilima saobraćaja, pri čemu ne pokazuje obzir prema bezbednosti ostalih učesnika u saobraćaju (nasilnička vožnja).

Ukoliko je vozač prilikom nasilničke vožnje prouzrokovao saobraćajnu nezgodu, kazniće se kaznom zatvora u trajanju od 45 do 60 dana i 17 kaznenih poena.

Vozaču koji u saobraćaju postupa u gruboj suprotnosti sa pravilima saobraćaja biće izrečena i zaštitna mera zabrane upravljanja motornim vozilom u trajanju od najmanje 9 meseci, a u slučaju da je prilikom nasilničke vožnje vozač prouzrokovao saobraćajnu nezgodu izriče se ista mera u trajanju od najmanje 10 meseci.

Kaznom zatvora od najmanje 15 dana ili novčanom kaznom od 100.000,00 dinara do 120.000,00 dinara i 14 kaznenih poena kazniće se za prekršaj vozač koji:

- upravlja vozilom bez vozačke dozvole za kategoriju kojom upravlja, osim u slučaju kada je vozačkoj dozvoli istekao rok važenja,
- upravlja vozilom pod dejstvom alkohola sa više od 2,00 mg/ml,
- odbije da se podvrgne utvrđivanju prisustva alkohola i/ili psihoaktivnih supstanci u krvi pomoću odgovarajućih sredstava (alkometar, droga test i dr.),
- je isključen iz saobraćaja, a zatečen u upravljanju vozilom za vreme trajanja tog isključenja,
- upravlja vozilom u vreme trajanja isključenja tog vozila iz saobraćaja,
- se na putu u naselju kreće brzinom koja je preko 70 km/h veća od dozvoljene,
- se na putu van naselja kreće brzinom koja je preko 80km/h veća od dozvoljene,

- se u zoni „usporenog saobraćaja“ kreće brzinom koja je 50 km/h veća od dozvoljene,
- se u zoni „30“ i zoni „škole“ kreće brzinom koja je 60km/h veća od dozvoljene,
- noću upravlja vozilom na neosvetljenom delu puta, a nema uključeno nijedno svetlo za osvetljavanje puta niti prednje poziciono svetlo,
- ne zaustavi vozilo ispred pešačkog prelaza na kome se nalazi najmanje jedan pešak, kada mu je svetlosnim saobraćajnim znakom ili znakom ovlašćenog službenog lica prolaz zabranjen,
- se ne zaustavi pred prelazom puta preko železničke pruge ukoliko je uređaj za zatvaranje saobraćaja spušten ili je počeo da se spušta, odnosno da se prelazu puta preko železničke pruge približava voz, u slučaju kada se u vozilu prevozi dete mlađe od 12 godina, ili upravlja autobusom kojim se prevoze putnici, odnosno drugim vozilom kojim se vrši javni prevoz putnika,
- kao učesnik saobraćajne nezgode u kojoj je neko lice zadobilo telesne povrede, odnosno poginulo, ili je nastala velika materijalna šteta, nije zaustavilo vozilo, tj nije obavestio policiju i ostao na mestu nezgode do dolaska policije i završetka uviđaja,
- za kretanje, obilaženje, odnosno preticanje koristi zaustavnu traku na autoputu.

Ukoliko je vozač prilikom izvršenja prekršaja prouzrokovao i saobraćajnu nezgodu, kazniće se kaznom zatvora u najmanjem trajanju od 45 dana ili novčanom kaznom od 100.000,00 dinara do 120.000,00 dinara i 14 kaznenih poena, a biće mu i izrečena zabrana upravljanja motornim vozilom u trajanju od najmanje 8 - 10 meseci.

6. Komunalna policija

Komunalna policija na teritoriji grada je obrazovana Zakonom o komunalnoj policiji (Sl. Glasnik RS 51/2009 od 14.07.2009.godine).

U poslove komunalne policije spada:

- održavanje komunalnog i drugog reda od značaja za komunalnu delatnost,
- vršenje kontrole nad primenom zakona i drugih propisa i opštih akata iz oblasti komunalne i drugih delatnosti iz nadležnosti grada,
- ostvarivanje nadzora u javnom gradskom, prigradskom i drugom lokalnom saobraćaju, u skladu sa zakonom i propisima grada,
- zaštita životne sredine, kulturnih dobara, lokalnih puteva, ulica i drugih javnih objekata od značaja za grad,
- podrška sprovođenju propisa kojima se obezbeđuje nesmetano odvijanje života u gradu, očuvanje gradskih dobara i izvršavanje drugih zadataka iz nadležnosti grada (održavanje gradskog reda).

Održavanje komunalnog reda podrazumeva održavanje reda u sledećim oblastima: snabdevanje vodom, odvođenje atmosferskih i otpadnih voda, javna čistoća, prevoz i deponovanje komunalnog i drugog otpada, lokalni putevi i ulice, saobraćajne oznake i signalizacija, parkiranje, prevoza putnika u gradskom i prigradskom saobraćaju, auto taksi prevoz, postavljanje privremenih poslovnih objekata, protivpožarna zaštita, zaštita od buke u životnoj sredini, kontrola radnog vremena subjekata nadzora, održavanje komunalnih objekata, pijaca, grobalja, parkova, zelenih i drugih javnih površina, javna rasveta, stambeni i drugi objekti.

6.1. Ovlašćenja komunalne policije

U obavljanju poslova komunalne policije, komunalni policajac ima sledeća ovlašćenja:

- upozorenje
- usmeno naređenje
- provera identiteta
- dovođenje
- pregledanje lica i predmeta
- privremeno oduzimanje predmeta
- video nadzor
- upotreba sredstava prinude, i to fizičke snage, službene palice i sredstava za vezivanje.

Pored navedenih ovlašćenja, komunalni policajac može, kada je za to ovlašćen zakonom, drugim propisom i opštim aktom grada:

- da izrekne mandantnu kaznu,
- da podnese prijavu nadležnom organu za učinjeno krivično delo,
- da podnese zahtev za vođenje prekršajnog postupka i obavesti nadležni organ,
- da preduzme i druge mere iz svoje nadležnosti.

Građani mogu (pismeno ili usmeno) da podnesu zahteve i prijave komunalnoj policiji koja će po njima da postupi ako se prijava odnosi na poslove iz njihove nadležnosti. Ukoliko se prijava ne odnosi na nadležnost komunalne policije biće prosleđena odgovarajućem nadležnom organu.

7. Unutrašnji i spoljni nadzor nad policijom

Rad policije može biti predmet pritužbi građana tj. pojedinaca koji smatraju da postupci koji su preduzeti prema njima nisu bili u skladu sa pravilima postupanja policije. Takvi građani imaju pravo i mogućnost podnošenja pritužbi odgovornim organima koji mogu biti u sastavu Ministarstva unutrašnjih poslova i izvan sastava unutrašnjih poslova.

Kad se pritužbe podnose unutar Ministarstva, one se mogu podnositi neposrednim rukovodiocima policijskog službenika u konkretnoj stanici policije ili Policijskoj upravi (bilo koja Policijska uprava ili stanica policije koja je nadležna u mestu događaja), a mogu se podneti i Sektoru unutrašnje kontrole policije (adresa: Bulevar Zorana Đinđića 104, Novi Beograd).

Kada se pritužbe podnose Policijskoj upravi, nadređeni službenici sprovode postupak provere. Isto tako oni mogu proslediti pritužbu Sektoru unutrašnje kontrole.

Svaku pritužbu podnetu protiv policijskog službenika mora prvo da razmotri i proveri sve okolnosti u vezi sa njom rukovodilac organizacione jedinice u kojoj je zaposlen policijski službenik na koga se pritužba odnosi ili da za to ovlasti drugog policijskog službenika. Ukoliko su stavovi podnosioca pritužbe i stavovi rukovodioca organizacione jedinice usklađeni, smatra se da je postupak rešavanja pritužbe time zaključen. To će biti zabeleženo u zapisniku o razmatranju pritužbe koji potpisuje i podnosilac pritužbe. Ovaj postupak mora biti završen u roku od 15 dana od dana podnošenja pritužbe.

U slučaju da se podnosilac pritužbe ne odazove pozivu na razgovor ili se odazove, ali ne saglasi se sa stavovima rukovodioca organizacione jedinice, kao i u slučajevima kada iz pritužbe proizilaze sumnja o učinjenom krivičnom delu za koje se

goni po službenoj dužnosti, rukovodilac organizacione jedinice mora celokupne spise predmeta da ustupi komisiji, koja će da vodi dalji postupak po podnetoj pritužbi.

Pritužbe u Ministarstvu rešava komisija sastavljena od tri člana i to: načelnik Sektora unutrašnje kontrole policije ili drugo ovlašćeno službeno lice iz Sektora unutrašnje kontrole koga ovlasti načelnik Sektora, predstavnik policije ovlašćen od strane ministra i predstavnik javnosti. Predstavnik javnosti koji učestvuje u rešavanju pritužbi na području policijske uprave, na predlog organa lokalne samouprave, imenuje i razrešava ministar. Predstavnik javnosti koji učestvuje u rešavanju pritužbi na rad policijskih službenika u sedištu, na predlog organizacija stručne javnosti i nevladinih organizacija, imenuje i razrešava ministar. Predstavnik javnosti imenuje se na period od četiri godine sa mogućnošću ponovnog imenovanja.

Postupak rešavanja pritužbe u Ministarstvu, zaključuje se dostavljanjem odgovora podnosiocu pritužbe u roku od 30 dana od dana zaključenja postupka kod rukovodioca organizacione jedinice policije. Postupak po pritužbi je zaključen odgovorom podnosiocu pritužbe. Ovaj odgovor se donosi u pismenoj formi. Pismeni odgovor sadrži obrazloženje i dostavlja se podnosiocu pritužbe. Ukoliko podnosilac pritužbe nije zadovoljan odgovorom, ima na raspolaganju sva pravna i druga sredstva za zaštitu svojih prava i sloboda.

Postupak rešavanja po pritužbi propisuje ministar.

Lica koja učestvuju u vršenju kontrole policije, dužna su da štite i čuvaju poverljivost podataka i informacija do kojih dolaze u vršenju kontrole i po prestanku svoje funkcije.

U slučaju da Vam je potreban pravni savet iz oblasti obuhvaćene ovom publikacijom, možete se obratiti:

-Niš:

Advokat Milan Jovanović
062-287-703
Centar za ljudska prava – Niš

-Beograd:

Advokat Aleksandar Cvejić
063-387-615
Centar za ljudska prava – Niš

-Novi Pazar:

Sandžački odbor za zaštitu ljudskih prava i sloboda
020-323-011

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

341.231.14(035)
342.72/.73(035)
351.74/.75(035)
351.74.072.6/.7(497.11)

РАДОВАНОВИЋ, Звонко, 1969-
Vodič za dobre odnose građana i policije.
2 / Zvonko Radovanović. - Niš : Centar za
ljudska prava, 2012 (Niš : Grafika Galeb). -
62 str. ; 30 cm

Tiraž 1.000. - Napomene i bibliografske
reference uz tekst.

ISBN 978-86-7480-069-0

a) Права човека - Приручници b) Полиција
- Приручници c) Полиција - Цивилна контрола
- Србија
COBISS.SR-ID 189573644

